

การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อ
ส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียน

ประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง

**The Study of the Component and Management Approaches of the
Student Support System to Promote the Adaptability of Students
in Primary Schools in the Lower Northern**

พชรกมล คำไวย์, สธิรพร ชาວาชัย,

ฉลอง ชาตรุประชีวิน, จิตติมา วรณศรี และ สำราญ มีแจ้ง

มหาวิทยาลัยนเรศวร

**Phacharakamol Khamwai, Sathiraporn Chaowachai,
Chalong Chatruprachewin, Jittima Wansri and Samran Mejang**

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phacharakamolkhamwai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน 1) การสังเคราะห์เอกสาร และการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร (Document Study) หลักการ แนวคิดทฤษฎี แนวทางการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวคิด ทฤษฎีหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความสามารถในการปรับตัวและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเครื่องมือที่ใช้ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา 2) การศึกษาแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 3) การศึกษากระบวนการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ได้รับรางวัลระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือรางวัลระดับประเทศ จำนวน 3 แห่ง โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

* วันที่รับบทความ : 12 ตุลาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 17 ตุลาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 18 ตุลาคม 2567

(Purposive Sampling) จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและแนวการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ด้านอารมณ์ส่วนบุคคล และด้านสุขภาพร่างกาย

คำสำคัญ: การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน; ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน;

Abstract

This research aims to study the components and management approaches of the student support system to enhance the adaptability of students in primary schools in the Lower Northern Region. The study is divided into three phases: 1) Synthesizing documents and managing the student support system to promote students' adaptability in primary schools. This involved a document study of principles, theories, and guidelines for the student support system, educational administration, and processes involved in managing student care and adaptability. The data collection tool was a content analysis table, and the data were analyzed through content synthesis. 2) Studying the management approaches for the student support system to promote adaptability in primary school students by interviewing 11 experts with knowledge and experience in student support system management. The experts were selected through purposive sampling. The data collection tool used was an interview, and the data were analyzed using content analysis. 3) Examining best practices in model schools with an excellent student support system, which have won district or national awards. Three schools were selected based on size: a large school, a medium school, and a small school, involving 6 participants, including school principals and teachers responsible for the student support system. The data collection tool used was an interview, and the data were analyzed through content analysis.

The research results revealed that the components and management approaches of the student support system to promote the adaptability of students in primary schools in the Lower Northern Region consist of three main aspects: 1) Factors in managing the student support system, 2) Processes of managing the student support system, and 3) Student adaptability, which can be categorized into four areas: academic adaptability, social adaptability, personal emotional adaptability, and physical health adaptability.

Keywords: Student support system management; student adaptability

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้านที่กระทบต่อผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่อนความรู้ในวิชาหลัก เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สังคม และวิทยาศาสตร์ ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความกังวลในสังคม เนื่องจากเป็นเรื่องที่กระทบต่ออนาคตของเยาวชน อีกทั้งยังส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งรวมถึงการไม่รู้จักตนเอง การกระทำสิ่งที่ไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้เทคโนโลยีเกินความพอดี การคบเพื่อนไม่ดี และการไม่ซื่อสัตย์ ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาของสังคมโดยรวมที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไข

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้กระบวนการผลิตและบริการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้น การศึกษาไม่สามารถหยุดนิ่งได้ จำเป็นต้องปรับตามความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้ (กฤษฎิ์นิชา พุทธิระ, 2564) หนึ่งในวิธีการแก้ไขปัญหาการศึกษาในปัจจุบันคือการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในงานวิจัยของกันเตอร์สัน (2017) การประชุมครอบครัวเพื่อแก้ปัญหานักเรียนหนีเรียนถือเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ปกครองได้มีโอกาสปรึกษาหารือและร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา การให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาลงมือทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างนักเรียนและครอบครัว รวมถึงส่งเสริมการสร้างควมรับผิดชอบร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้การแก้ปัญหานักเรียนหนีเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าแนวทางที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนั้น การให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางการศึกษา จอห์นสัน (2017) ระบุว่า การปรับปรุงแผนการแนะแนวในโรงเรียนให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์เป็นสิ่งจำเป็น การแนะแนวต้องมีความชัดเจนในการให้คำปรึกษาที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน และเน้นที่การพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ การจัดทำแผนการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพช่วยให้โรงเรียนสามารถสนับสนุนผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ในด้านการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน แจ็คสัน (2018) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคนิคควบคุมตนเองเพื่อจัดการปัญหาพฤติกรรมในชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่าการให้คำปรึกษาที่เน้นการฝึกฝนทักษะการควบคุมตนเองช่วยปรับปรุงพฤติกรรมในชั้นเรียนและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน การปฏิบัติอย่างจริงจังกับนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมจะช่วยให้โรงเรียนสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้นการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาส่งผลกระทบต่อผู้เรียนและสังคมในหลายด้าน แต่การแก้ปัญหานี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่ครูหรือโรงเรียนเท่านั้น ทุกคนในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์การศึกษาที่มีคุณภาพ และช่วยส่งเสริมให้เยาวชนสามารถเติบโตเป็นบุคคลที่มี

คุณภาพในอนาคต ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสหรือแนวโน้มที่จะเกิดความเสี่ยงในด้านการเรียน ด้านพฤติกรรม และป้องกันการเกิดปัญหาความล้มเหลวในการศึกษา และนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้กับนักเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข และรักประเทศไทย ท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคมได้ ให้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมอันดีงามควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู และผู้ปกครองนักเรียน จำเป็นต้องร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหาของนักเรียน และมีความเข้าใจในองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อให้ร่วมกันส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่างให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่างแบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1.1 การสังเคราะห์เอกสารการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

เป็นการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี แนวทางการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิด ทฤษฎี แนวทางเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และความสามารถในการปรับตัว

2. ประเด็นที่ศึกษา

- 1) ปัจจัยการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน

ส่วนที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่ได้รับรางวัลระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือรางวัลระดับประเทศ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. แหล่งข้อมูล

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ที่มีความรู้ประสบการณ์การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ประเด็นที่ศึกษา

- 1) ปัจจัยการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง

ตาราง 1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร และการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
1. กระบวนการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา	กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังที่ กรมสามัญศึกษา (2546), กรมสุขภาพจิต (2551), สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา(2559), สันติสุข สันติศาสนสุขและคณะ (2559), นิตยา คະเนนิล และวาโร เฟ็งสวัสต์ดี (2559) กล่าวไว้ มีลักษณะคล้ายคลึงและสอดคล้องกัน พอสรุปเป็นสาระสำคัญได้ ดังนี้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ <ol style="list-style-type: none">1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล2. การคัดกรองนักเรียน3. การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา5. การส่งต่อ

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
2. ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. นักเรียนขาดความเข้าใจและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เลียนแบบพฤติกรรมตามเพื่อน คบเพื่อนไม่ดี ขาดทักษะชีวิต ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ 2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศให้ปีการศึกษา 2551 - 2552 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนปี 2553 -2554 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน และให้ปีการศึกษา 2555 -2556 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้พ้นภัยยาเสพติด ซึ่งสถานศึกษาได้รับการส่งต่อนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่ 3. การปฏิบัติกิจกรรมและโครงการพัฒนานักเรียน ได้แก่ การเยี่ยมบ้านการประชุมผู้ปกครองเครือข่าย กิจกรรมด้านการแนะแนว

ส่วนที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการศึกษาแนวทางการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

1.2.1 กระบวนการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การศึกษาบริบทการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาบริบทของสถานศึกษาจากข้อมูลแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำมากำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานโครงการ ครูผู้รับผิดชอบโครงการสำรวจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู ชุมชนเกี่ยวกับโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนพร้อมทั้งจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนเพื่อดำเนินกิจกรรมในการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน

ชั้นที่ 2 การวางแผนการจัดโครงการ/กิจกรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม เตรียมความพร้อมครูและบุคลากรโดยการจัดอบรม ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในโครงการและกิจกรรม

ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่ครูประจำชั้น ครูผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปฏิบัติตามแผนงานโครงการและกิจกรรมตามปฏิทินที่ตั้งไว้ และร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อปรับปรุง แก้ไข พัฒนาในการดำเนินงานของโครงการและกิจกรรม

ขั้นที่ 4 การนิเทศ ติดตาม การจัดโครงการ/กิจกรรม

ผู้บริหารสถานศึกษามีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ดำเนินการ จัดทำปฏิทินการนิเทศ ติดตาม และออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ดำเนินการดำเนินงานเป็นระบบ จัดประชุมปรึกษาหารือทุกสัปดาห์ และติดตามผลการดำเนินงานในฝ่ายต่างๆ เพื่อร่วมกันหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนางานสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การให้ความสนับสนุนและความร่วมมือเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงและพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันทบทวนสรุปผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินไปพัฒนางานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 6 การประชาสัมพันธ์/เผยแพร่

ผู้บริหารสถานศึกษาจัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์ทางวารสาร คู่มือสถานศึกษา แผ่นพับ เสียงตามสายและเว็บไซต์ พร้อมทั้งจัดตั้งทีมงานนำข้อมูลข่าวสารลงเผยแพร่ช่องทางด้านเทคโนโลยี และข่าวประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

1.2.2 ปัจจัยความสำเร็จของการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้ปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีความรัก ความเมตตาและเข้าใจความแตกต่างของนักเรียน มีความสามารถในการประสานความร่วมมือสนับสนุนระดมทรัพยากรและการทำงานร่วมกันของครู

ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน สหวิชาชีพ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนางานสารสนเทศและจัดทำฐานข้อมูลนักเรียน

ด้านที่ 2 การจัดงบประมาณและทรัพยากรในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการ สนับสนุนงบประมาณในกิจกรรม การเยี่ยมบ้านนักเรียน จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีในการดำเนินงานสารสนเทศโครงการและกิจกรรม ต่างๆพร้อมทั้งสามารถประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อระดมทรัพยากรได้

ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้ปกครอง ชุมชน สหวิชาชีพ ร่วมทำงานกับสถานศึกษาในการดำเนินงาน ช่วยระดมทุน จัดหา งบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมี หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกับสถานศึกษาในการดำเนินงานโครงการระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า

1. สังเคราะห์เอกสาร และการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยการศึกษาดูเอกสาร (Document Study) ได้แก่ หลักการ แนวคิดทฤษฎี แนวทางการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการ บริหารสถานศึกษา การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนและความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน

2. แนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของ นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ประถมศึกษา โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาด เล็ก ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ที่มีความรู้ประสบการณ์ การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ผลดังนี้ 1) ปัจจัยการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 2) กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านการอยู่ร่วมกันกับ บุคคลอื่น 3) ด้านอารมณ์ส่วนบุคคล และ 4) ด้านสุขภาพร่างกาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยสังเคราะห์เอกสารสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาจากสถานศึกษาที่มีกระบวนการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) พบว่า

- ปัจจัยการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) การจัดงบประมาณและทรัพยากรในสถานศึกษา 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- กระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาบริบทการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) การวางแผนการจัดโครงการ/กิจกรรม 3) การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) การนิเทศ ติดตาม การจัดโครงการ/กิจกรรม 5) การปรับปรุงและพัฒนางานสถานศึกษา 6) การประชาสัมพันธ์/การเผยแพร่ และ 3.ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น 3) ด้านอารมณ์ส่วนบุคคล 4) ด้านสุขภาพร่างกาย ทั้งนี้เนื่องมาจากแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีจุดมุ่งหมายส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน มีทักษะในการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่มีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยชัย ศรีตระกูล (2556) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพและแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดในการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การส่งต่อนโยบาย การมีส่วนร่วมของบุคลากรและการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กร การปฏิบัติการ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการปรับปรุงพัฒนา และการประสานงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรส่งต่อนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และจัดระบบการบริหารภายในให้เข้มแข็งเพื่อให้สามารถส่งเสริมพัฒนา และติดตามประเมินผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสถานศึกษา ควรส่งเสริมพัฒนาบุคลากรหลัก
ในสถานศึกษา ควรจัดอบรมหลักสูตรครูแนะแนวและการให้คำปรึกษา การส่งครูและบุคลากรทางการศึกษาไป
ศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบ

1.3 ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร
โดยให้สถานศึกษารายงานผลการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณา
ในการประชุม และเห็นชอบการดำเนินงาน

1.4 สถานศึกษาทุกแห่ง ควรพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบ
ส่งเสริมกิจกรรมเยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การแนะแนว การให้คำปรึกษาการเฝ้าระวังและ
ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา เรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการใช้คำปรึกษา
กับครูที่รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤษฎีกา พุทธิจร. (2564). *การพัฒนา รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรง*

จิตร์ 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น. สารนิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสหวิทยาการ. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ประสิทธิ์ ทะเสนเฉด. (2549). *การพัฒนาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมายพรีน.

ระวีวรรณ เพ็ชรคง. (2557). *แนวทางพัฒนาปัจจัยและกระบวนการตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือ*

นักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต

วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- วรรณมา นิม่วน. (2549). *การปรับตัวในการใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานคร ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเทพลีลา เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อภิชาติ ทองอยู่. (2563). *โลกใบใหม่การศึกษาและห้องเรียนศตวรรษที่ 21*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2567. แหล่งที่มา: <https://www.ryt9.com/s/tpd/2968198>.
- อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ. (2559). *รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว . ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2566. แหล่งที่มา: <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jre/article/view/7939>.
- อวยชัย ศรีตรระกุล. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุไร ปัญญาสิทธิ. (2560). *รูปแบบการเสริมพลังเพื่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Gunderson, J. (2017). Family group conference: An innovative approach to truancy in schools. A case study, *online*. accessed March 2, 2024, available from <http://digitallibrary.usc.edu/cdm/ref/collection/p15799coll/16id/77364Goodman87> , Robert and others. "Using the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) to Screen for Child Psychiatric Discipline in a Community Samples," *Dissertation Abstracts International* 65,10 (October, 2003): 1178 – A
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement.